

Ако бисмо, по старом историјском обичају, одређени временски период називали по оним људима који су имали кључну улогу у политичком животу, онда је Србија преживела Милошевићево, Ћинђићево и Коштуничино време, да би дочекала и „Тадићево доба“. Иако постоје велике разлике у улогама које су ови лидери и играли у најновијој историји Србије, не може се спорити да су се кључна политичка дешавања, па чак и судбина земље преламала преко ових „српских владара“ и њихових личности.

Милошевићева...

Период Милошевићеве владавине је обележио пад комунизам и распад Југославије који је кулминирао етничким сукобима. Милошевић је успео да се брзо и без великог отпора учврсти на власти на којој је остао 12 година, и ко зна до када би био на челу Србије да није било агресије НАТО-а која је имала за циљ окупацију Косова и контролу централног Балкана. Владавина Слободана Милошевића обухвата читаву једну драматичну и трагичну епоху у историји наше земље, док се постпетооктобарска власт, и поред значајних разлика међу владама може, у друштвеном погледу, сматрати једном историјском целином.

У политичком смислу, владавина Милошевића је појава изразите личне власти, неки би то, попут Слободана Антонића, назвали модерним цезаризмом. У опозиционој оптици је често Милошевић једнострано виђен као један обичан диктатор (комунистички или националистички) иако га јавност није тако доживљавала, о чему сведочи и велика подршка на изборима. У друштвеном погледу, Србија је преживљавала транзицију посебног типа у којој се није формално дешавала приватизација, али су тајкуни и каста директора дефакто приватизовали економију и друге сфере друштвеног живота. Режим није желео отворену приватизацију чувајући социјални мир и контролу над ресурсима (што се, делимично, наставило и после Петог октобра). На то је утицала и свест да се привредни и инфраструктурни ресурси не препуштају олако и будућим странцима, што се после Петог октобра десило.

Оцене природе владавине Слободана Милошевића су и даље противречне: за неке је он националистички лидер одговоран за распад земље, а за друге Југословен и комуниста, за једне мрачни диктатор, а за друге човек који је увео Србију у демократско вишестраначје, за једне је био милитантни лидер који је покретао ратове, а за друге је био колебљивац, па и издајник прекодринских Срба. Оно што је јасно код ових противречних стереотипа је да су сви они у великој мери генерисани на Западу: нарочито оно о Милошевићу као националисти и ратном вођи – са циљем да се он, као препрека остваривању њихових циљева и интереса ослаби. Проблем разумевања Милошевића компликује то што је некадашња „ратна пропаганда“ из деведесетих у великој мери прихваћена и од демократске опозиције, па се тим стереотипима робује и данас.

Ћинђићева....

Пети октобар је означио крај Милошевићеве владавине, али и крај једног типа власти у коме смо на челу земље имали једног јаког човека ауторитарног стила владавине који је замењен „председништвом ДОС-а“, у коме је у прво време постојала „равнотежа немоћи“, како између кључних играча Ћинђића и Коштунице, тако и међу осталим политичарима ове шаролике коалиције. Пети октобар је означио и промену у геополитичкој оријентацији Србије – од једне колебљиве „и исток и запад - ни исток ни запад“ оријентације – ка отворено прозападној политици. На економском плану се после полузамрзнуте транзиције прешло у фазу брзих и хаотичних промена које су, ионако исцрпљену привреду потпуно препустиле деструктивној комбинацији корумпираних политичара, похлепних тајкуна и агилних страних компанија.

Убрзо после Петог октобра се кључне позиције власти и моћи, а затим и привремено двовлашће – претварају у власт реформског клана око Зорана Ћинђића. Стога би, иако је формално Коштуница био председник савезне државе, овај период ипак назвали Ћинђићевим, а нарочито од краја 2001. године. Ово време карактерише политички волонтаризам реформских комесара на челу са Ћинђићем и неолиберални економски пројекат „експертског клана“ на челу са Динкићем. Читав период Ћинђићеве владе потресају унутрашња трвења и политичке кризе којима се није видео крај. Србија је излазила све слабија и слабија из ових политичких сукоба и раскола. Бројна владајућа коалиција је на површину избацила најгоре стране демократског уређења (корупција, странчарење...), а да је притом мало позитивног виђено.

У сенци политичког, па и идеолошког сукоба између председника и премијера, у коме је рецимо најбројнија странка ДСС била избачена из парламента од стране „политбироа ДОС-а, тињао је сукоб између Ћинђића и Динкића око контроле над економским ресурсима и око даљег пута реформи које нису давале никакве резултате. Трагична смрт премијера Ћинђића је, чини се, овај сукоб одложила за који месец када је кулминирао у серији скандала који су потресали Живковићеву владу. Влада која је наследила убијеног премијера била је састављена од њему блиских људи који нису успели да се снађу на тим позицијама.

Коштуничина...

Тако је Србија од петог октобра ишла из једну кризе у другу са мањим предасима и дошла до нових изнуђених избора (прво неуспешних председничких, на којима је Николић направио први радикалски успех). Нови избори су донели нове односе снага: демократе без лидера и слаба влада потресена корупцијским скандалима, а радикали у успону. Такви односи снага поново су избацили Коштуницу – као централну фигуру политичке сцене који је и формирао владу у марту 2004.

Главна обележја Коштуничине владе су: политичко смиривање конфликта и привремена стабилизација политичке сцене. Слабост нове владе је била њена хетерогеност и наставак неуспешне економске политике вођене од стране „експерата“. Медијски неактивну и политички конфузну владу је почео да подрива постојећи „досовски“ медијско-политички естаблишмент. Прилика да се ДС, као миљеник Запада и домаће елите, поново врати на сцену су били председнички избори, на којима владајућа

коалиција није имала озбиљног кандидата. Победа Тадића на председничким изборима је била први велики удар на ауторитет Коштуничине владе и од тада се ерозија непрекидно наставља, уз краће или дуже паузе.

Коштуничина влада је „што због објективних околности, што због субјективних разлога“ била непрекидно под ударима прозападних медија склоних ДС-у, али и под притисцима Запада да покаже већу „кооперативност“ око Косова. Осим смиривања политичких конфликта и принципијелна политика око Косова представља необично достигнуће владе у подељеној Србији. Чак се памти и редак случај остваривања националног консензуса свих релевантних партија око преговарачке платформе за Косово и око новог устава Србије. Наравно, то је ипак било пре привремено политичко примирје, но искрено и доследно поштовање нечега што се подразумева у цивилизованим земљама – национални консензус о виталним питањима.

Но, и под Коштуничиним владом је, и поред помака према патриотској оријентацији, наслеђена „досовска парадигма“, коју карактерише једнострана прозападна оријентација и „Европа без алтернативе“. Медији и културна сфера су и даље били у рукама проевропски оријентисаних кругова, па се може рећи да је Ћинђићева „идеја“ и даље била доминантна, иако ово не би лако прихватили ни његови следбеници, а ни политички опоненти. Тек се при крају мандата владе, од стране ДСС-а, кренуло у кампању против НАТО-а, иако то није значајније променило владајућу еврореформску парадигму. Осим овог постпетооктобарског, идеолошко-медијског континуитета, постоји и онај економски – у виду неолибералног концепта отварања тржишта и распродаје привредних ресурса Србије од стране истог „експертског клана“.

И на крају – Тадићева

Тадић је дошао на власт супериорном експлоатацијом медијске технологије, затим вештим коришћењем слабости политичких опонената – као на пример неспремност ДСС-а за председничке изборе 2004. године. Почетак успона је сигурно победа на председничким изборима када је Тадић успео да добије подршку Запада, домаћих медија, тајкуна и велике већине странака. То је и почетак слабљења позиције Коштунице и његове владе која није имала медијско-политичке капацитете да се носи са доминантним ДС-ом. Демократе су наметале теме у медијима и диктирали темпо политичке утакмице, па су тако успевали да буду једина опозициона странка у Европи која увек изнуди изборе и која доминира у медијима под утицајем владе. Комбинација успешног маркетинга и политичког маневрисања, а да при томе нико од озбиљнијих политичких актера није „начео“ Тадићеву „председничку позицију“ довео је ДС пред врата републичке владе.

Политички ломови у скупштини прошле године око избора Томе Николића и формирање „друге Коштуничине владе“ је заправо победа Тадића и ДС-а. Иако су продемократски медији спиновали како је то наводно велико попуштање Коштуници од стране Тадића – реалност је била да је то била влада у којој доминирају ДС и Г17. И не само то већ је тумбање у скупштини и избор владе заправо ослабио политичке Тадићеве опоненте, а пре свега Коштуницу. То је била прилика да се формира „патриотска влада“ и да се

заустави продор ДС-а према републичкој власти.

Други моменат када се власт могла „отети“ Тадићу био је после раскола у влади почетком године када је дошло до расписивања избора. Поставља се питање: зашто тада радикали и ДСС нису искористили шансу да формирају владу уместо да иду на ризичне изборе. Тешко је проценити колико је то било грешка, а колико плод одређених притисака. Слично је и са, од СПС фингираним, преговорима око формирања „националне владе“.

Нова „проевропска“ влада у којој доминира ДС (иако не треба потценити ни значај Г17 и СПС-а) јесте коначни тријумф Тадића и његовог тима. Показало се да комбинација добро позиционираног маркетинга, квалитетне медијске кампање, прецизног политичког и финансијског притиска из земље и света доноси победу. Циници би рекли да су ову владу формирали амбасадори и тајкуни те да су демократе само статирале. Но, оно што се код људи рачуна је победа, а они који губе могу да се љуте. Ипак, начин формирања владе говори много више о тој влади него шта друго.

Особеност нове Тадићеве власти је да, за разлику од чисто проевропске реторике Ђинђићеве владе и косовске Коштуничине, она вешто комбинује једну и другу, с тим да јој политички оно „косовско“ има реално малу тежину. Ова влада има мисију да, са једне стране претерано не омета процес одвајања Косова од Србије кроз процес инсталирања Еулеха (и преко ССП-а који легализује сецесију), а да притом ипак одаје утисак да јој је до Косова стало. Или, другим речима, имају проблем како да независност Косова Срби не примете, а ако и примете да се не љуте, а иако се љуте да за то не сматрају одговорним актуелну власт. То ће бити велики тест за естаблишмент који има скоро тоталну медијску доминацију, такву, какву није, чини се, имао ни Милошевић. Као да је Србија потпуно одустала од спољне политике и да исту симулира имајући само на уму медијске ефекте на домаћу јавност.

Тадићева Србија делује слабије и безнадежније од оних „претходних“. Ова влада је демонстрирала „максималну кооперативност“ према Западу хапшењем и испоручивањем Караџића, по чему ће почетак њеног рада бити упамћен. Стиче се утисак да је Косово овој влади само маркетиншки проблем, као и много шта друго. Маркетинг и негативна медијска кампања су довели до победе ДС-а и Тадића и они ће бити, поред новца (којег је све мање) и полиције, главне полуге њихове власти. Само са јачом финансијско-инвестиционом ињекцијом, ова влада може да се нада стабилности, а тамни облаци глобалне финансијске кризе не обећавају ништа добро малим и сиромашним земљама. Но, опстанак једне владе зависи, не само од снаге и слабости владајуће коалиције и околности у које запада, већ и од способности опозиције да искористи пружене шансе. Чини се да ће ова влада више опстајати не на сопственој снази и стабилности, колико на слабости и разједињености опозиције. Актуелни раскол у СРС-у само потврђује ову тезу.

Наравно да нико од лидера после Петог октобра нема ни део оне власти и моћи какву је имао Милошевић, али се и она, по интензитету и врсти, разликује „од случаја до случаја“. Ђинђић је полако преузимао власт у ДОС-у и потискивао Костуницу, да би остварио

политичку доминацију у политичком животу Србије, не бирајући средства. Но, ипак је економску сферу препустио „експертима“, уосталом, као и они који су после њега били у премијерској фотељи. После слома Живковићеве владе у „смутное време“ сабље и скандала долази коалициона влада на челу са Коштуницом у којој овај није успео да оствари ни део моћи коју је имао Ђинђић. У другој Костуничиној влади његова позиција је била знатно слабија но у првој.

Сада се чини да је Тадићева власт неприкосновена и да његова политичка опција суверено влада кључним полугама моћи. Нарочито се, после радикалског раскола који би се могао уписати у још један успех Тадића, чини да је перспектива ове владе дуговечна. На први поглед, демократе држе све конце у својим рукама, а опозиција делује конфузно, подељено и пацификовано. Међутим, ствари нису тако једноставне како изгледају на први поглед, јер су економија и безбедносне структуре у великој мери под контролом коалиционих партнера. Чини се да ни Тадић нема тај степен контроле над својим страначким „саборцима“ какву су имали претходни лидери Србије. Ако узмемо у обзир моћ амбасадора & тајкуна у Србији, као и то да је питање коме су поједини министри лојални, онда се привидна политичка свемоћ председника у значајној мери топи. Стога се може рећи да Тадићева политичка опција, уз помоћ својих спонзора, суверено влада Србијом, али не и сам Тадић. Он је налик нејаком Урошу у Србији – која је све слабија и све мања.